

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

IJTIMOIY ADOLAT VA TENGLIKNI TA'MINLASHDA KONSTITUTSIYAVIY ISLOHOTLARNING O'RNI

SUBANOV Olimjon Suyarkul o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi
Malaka oshirish instituti Yuridik fanlar kafedrası
katta o'qituvchisi, dotsent (+99893) 551-71-30

Annotasiya. Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida ijtimoiy davlat qurish yo'lida amalga oshirilayotgan konstitutsiyaviy islohotlarning mazmuni yoritiladi. Asosiy e'tibor inson qadri, ijtimoiy adolat va huquqiy davlat tamoyillariga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, konstitutsiyaviy islohotlar, ijtimoiy davlat, inson qadri, ijtimoiy adolat, huquqiy davlat, taraqqiyot strategiyasi.

РОЛЬ КОНСТИТУЦИОННЫХ РЕФОРМ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ И РАВЕНСТВА

Аннотация. В статье рассматривается содержание конституционных реформ, реализуемых в рамках Новой стратегии развития Узбекистана по построению социального государства. Основное внимание уделяется принципам человеческого достоинства, социальной справедливости и верховенства права.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, конституционные реформы, социальное государство, человеческое достоинство, социальная справедливость, верховенство права, стратегия развития.

THE ROLE OF CONSTITUTIONAL REFORMS IN ENSURING SOCIAL JUSTICE AND EQUALITY

Annotation. The article examines the content of constitutional reforms implemented within the framework of the New Development Strategy of Uzbekistan to build a social state. The main attention is paid to the principles of human dignity, social justice and the rule of law.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

Key words: New Uzbekistan, constitutional reforms, social state, human dignity, social justice, rule of law, development strategy.

Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida adolatli va xalqparvar davlat barpo etish uchun zarur konstitutsiyaviy makon va mustahkam qonunchilik asoslarini yaratish vazifasi o'z aksini topgan. Davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoevning «Hozirda O'zbekiston ijtimoiy davlat va adolatli jamiyat qurish sari bormoqda. Shu sababli «Yangi O'zbekiston - ijtimoiy davlat» tamoyilini konstitutsiyaviy qoida sifatida muxrlashning vaqti soati yetdi», - deb ta'kidlagani chuqur ramziy ma'no kasb etadi. Shubxasiz, ijtimoiy davlatni shakllantirishda inson manfaatlaridan kelib chiqish va inson qadri ustuvorligini ta'minlash davlat faoliyatining, uning ijtimoiy sohadagi siyosatining tub mohiyatini tashkil qiladi.

Ijtimoiy adolat tamoyillari va demokratiya talablariga asoslanib amalga oshiriladigan davlat xokimiyati xalq manfaatini ifoda etib, jamiyatni boshqarish hamda rivojlantirishga xizmat qiluvchi yaratuvchanlik, bunyodkorlik omili sifatida maydonga chiqadi. Davlat xokimiyati jamiyattaraqqiyotiga ijtimoiy-siyosiy yo'nalish berib, unga yaxlitlik, jamuljamlik va barqarorlik baxsh etadi. Mamlakatimizda davlat organlarining xalq manfaatiga buysundirilganligi konstitutsiyaviy prinsip tarzida mustahkamlanib, ular faoliyatining asosiy mezoniga aylangan.

Aloxida e'tirof etish lozimki, «Xalqimiz siyosiy-huquqiy tafakkurining yuksak namunasi bo'lgan Konstitutsiyamiz yurtimizda demokratik davlat va fuqarolik jamiyati barpo etish, O'zbekistonning xalqaro maydonda munosib o'rin egallashida mustahkam poydevor bo'lib xizmat qilmokda». U jamiyat miqyosida erishiltan o'ziga xos kelishuvning mahsuli sifatida namoyon bo'lib, eng avvalo, davlat xokimiyati vakolatlarini inson huquqlari ko'lami doirasida me'yorlash, legitim tarzda cheklash imkonini berib, xokimiyat bilan fuqarolarning o'zaro munosabatlarini muvozanatlash va shaffoflashtirish vazifasini ado etmokda.

Darhaqiqat, Konstitutsiya taraqqiyotimizning hozirgi yangi innovatsion rivojlanish bosqichidagi isloxlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish, xalqimiz uchun xech kimdan kam bo'lmagan turmush sharoitlarini yaratish, iktisodiyotimiz ravnaqi, eng muhimi, rivojlangan demokratik davlatlar qatoridan joy olishdek oliy maqsadlarimizning kafolati va huquqiy poydevori sifatida barchamizni yanada yuksak marralarga ruhlantiradigan beqiyos qudrat manbai bo'lib maydonga chiqmoqda.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

Asosiy qonunda xalqimizning demokratiya va ijtimoiy adolat g'oyalari bo'lgan ishonchi hamda qat'iy sadoqati mustahkamlangan. Zero, xalqimiz hayotiy tajribasiga, milliy va madaniy an'analariga, barcha fuqarolar va turli ijtimoiy guruhlar manfaatlariga mos keladigan asl demokratiyani qaror toptirish hamda ijtimoiy adolat tamoyillariga tayangan davlatni qurish ulkan siyosiy ahamiyatga molik vazifadir.

Fikrimizcha, «huquqiy davlat» va «ijtimoiy davlat» Konstitutsiya davlat uchun aniq ijtimoiy dasturni belgilab bermasa-da, shubxasiz unda davlat siyosatining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari belgilanadi. Davlat siyosatining ikki muhim jihatini nazarda tutish lozim.

Birinchisi - fuqarolarga munosib xayot kechirish uchun va insonning erkin rivojlanishi uchun sharoit yaratishda ifodalanadi. Bu – mehnatni va insonlar sog'lig'ini muhofazalash, ish xakining minimal xajmini belgilash, ishsizlikning oldini olish va x.k.

Ikkinchisi, - aholining ijtimoiy jihatdan zaif qatlamlarini qo'llabquvvatlash, nogironlarga hamda qariyalarga g'amhurlik qilish va boshqalar. Ijtimoiy xizmatlar tizimini rivojlantirish, davlat pensiyalarini, nafakalar va boshqa ijtimoiy himoya kafolatlarini belgilash ko'zda tutiladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga o'zgartirish kiritish va tashkiliy chora-tadbirlarni amalga oshirish yuzasidan Konstitutsiyaviy komissiya a'zolari bilan uchrashuvda konstitutsiyaviy islohotlar ob'ektiv hayotiy zarurat sifatida kun tartibiga chiqayotganini, "Inson qadri uchun" g'oyasini hamda hozirgi islohotlarimizning bosh tamoyili bo'lgan "Inson – jamiyat – davlat" degan yondashuvni Konstitutsiyamizning mazmuniga chuqur singdirib, amaliy hayotimizda bosh qadriyatga aylantirishimiz zarurligini alohida ta'kidladi.

Darhaqiqat, bugungi kunda tarixiy zaruriyatga aylangan Konstitutsiyaviy islohotlar jarayonida yangi g'oyalarni Bosh Qonunimizning mazmun-mohiyatiga singdirish xalqimizning ehtiyoj va manfaatlarini, xaq-huquqi va erkinliklari bilan bog'liqdir. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan - "Inson qadri uchun" g'oyasi Konstitutsiyaviy islohotlarning asosini tashkil etmoqda.

Inson haq-huquqlari va erkinliklari xalqaro me'yoriy-huquqiy hujjatlarda, shuningdek, dunyoning rivojlangan davlatlarining konstitutsiyalarida ham o'z aksini topgan.

Darhaqiqat, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan mazkur siyosiy islohotlarni dunyoning rivojlangan mamlakatlari Asosiy Qonunlariga qiyoslagan holda ularning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

inson huquqlarini ta'minlashga doir moddalarini o'rganish o'z oldimizga qo'ygan maqsadni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bosh qomusimizda «Inson va fuqarolarning huquqlari doirasida iqtisodiy va ijtimoiy huquqlari alohida o'rin tutadi. Bu huquqlar inson faoliyati bilan uzviy bog'liq bo'lib, uning yashirin, ochilmayotgan imkoniyatlarini yuzaga chiqaradi, pirovardida uni oddiy insondan shaxsga aylantiradi».

Inson huquqlarini ta'minlashda esa ijtimoiy davlat masalasiga ham alohida e'tibor qaratish lozim deb o'ylaymiz.

Davlatning insonparvarligi va madaniy darajasi, u o'tkazayotgan ijtimoiy siyosatning mazmuniga qarab baholanadi. Shu sababli ham islohotlarning yangi bosqichida Prezidentimiz boshchiligida olib borilayotgan ijtimoiy siyosatning tub mohiyati aholining aniq tabaqalarini qamrab oladigan maqsadli ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirishdan, ayniksa, ijtimoiy adolat qoidalarini yanada mustahkamlashga qaratilayotganligi muximdir.

Asosiy maqsad – jamiyatda yaratilayotgan moddiy va ma'naviy boyliklarni ijtimoiy adolat tamoyili asosida qayta taqsimlashdan iboratdir. Bunda har bir fuqaroning maishiy turmush tarzi holatini sifat jihatdan yuqori darajaga olib chiqish, aholining turmush sharoiti va sifatijihatdan tabaqalanishiga, ya'ni ular o'rtasidagi yashash uchun ketadigan sarfxarajatlar bo'yicha farqlarning kattalashib ketishiga yo'l qo'ymaslik va aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qismiga davlat tomonidan kafolatlar tizim orqali yordam ko'rsatiladi. Boshqacha aytadigan bo'lsak, maqsad yaratilgan ne'matlardan ijtimoiy kafolatlar orqali hamma bahramand bo'lishini ta'minlashdan iborat.

Yangilangan Konstitutsiyamizning 1-moddasida, jumladan: “O'zbekiston – boshqaruvning respublika shakliga ega bo'lgan suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat”, – deyilgan. Davlatning “demokratik” degan sifati, jumladan, diniy va jinsiy jihatdan fuqarolarning tengligini ham nazarda tutadi. Ya'ni bu mamlakatda erkak bilan ayolga bir xil huquq va erkinliklar berilishini taqozo etadi. Qanday qilib, bir paytning o'zida erkakka to'rt, ayolga esa bir martagina nikoh huquqini beramiz? “Huquqiy” sifatida mamlakatda jamiyatni ilgari qabul qilingan qandaydir tartibqoidalar emas, xalq vakillaridan tashkil topgan parlament qabul qilgan qonunlar asosida boshqarish ko'zda tutiladi.

Ahamiyatlisi, mamlakatda oxirgi besh-olti yilda ijtimoiy davlatning asosiy talablari amalda qo'llanildi, jumladan:

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

Birinchidan, 2017-2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasi va 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida, aynan ijtimoiy sohani rivojlantirish, adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish masalalari ustuvor vazifalar etib beligilandi.

Ikkinchidan, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi tashkil etildi, "Monomarkaz"lar faoliyati yo'lga qo'yildi, "Temir daftar", "Ayollar daftari" va "Yoshlar daftari" tashkil etildi, ishlayotgan pensionerga yuz foiz pensiya to'lashga o'tildi, 2022 yilni "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili" deya nomlanildi, Aholini ijtimoiy himoya qilish strategiyasi tasdiqlandi va mamlakatda kambag'allik muammosi tan olindi, har bir aholi punktlarida (mahallalarda) kambag'allikni qisqartirish, tadbirkorlikni rivojlantirish, ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadini oshirish uchun mas'ul bo'lgan hokim yordamchilari lavozimi joriy etildi. Eng muhimi, aholiga g'amxo'rlik ko'rsatish bo'yicha yangi tizim yo'lga qo'yildi.

Uchinchidan, ijtimoiy davlatga mos bo'lgan ta'lim va tibbiyot sohalariga alohida e'tibor qaratildi. "Ta'lim uchun investitsiya – buyuk kelajakka sarmoya" shiori ostida uzluksiz ta'lim tizimini muntazam takomillashtirib borish, sifatli ta'lim-tarbiya berish, malakali kadrlarni tayyorlash bo'yicha misli ko'rilmagan islohotlar amalga oshirildi, buning natijasida maktabgacha ta'lim bilan qamrov darajasi 27,7 foizdan 67foizga, maktablardagi malakali oliy ma'lumotli o'qituvchilar ulushi 81,8 foizdan 87,8 foizga, 11 yillik majburiy maktab ta'limi qayta tiklandi, maktab o'qituvchilarining ish yuklamasi maqbullashtirildi va majburiy mehnatga barham berildi, yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrov darajasi 9 foizdan 38 foizga yetkazildi.

Sog'liqni saqlash sohasida budjetdan ajratilgan mablag'lar 7,3 trln. so'mdan 24,7 trln. so'mga, shifokorlarning o'rtacha oylik maoshi 1131,2 ming so'mdan 3282,7 ming so'mga, hamshiralar maoshi 692,1 ming so'mdan 2008,6 ming so'mga, dori vositalari va tibbiy buyumlar uchun budjetdan ajratilgan mablag'lar 0,4 trln.so'mdan 1,8 trln.so'mga, tibbiyot sohasidagi OTMlar soni 7 tadan 9 taga, xususiy tibbiyot tashkilotlari soni 4 000 tadan 7 049 taga yetkazildi. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda ijtimoiy davlat barpo etishning asosi yaratildi.

Yangilanayotgan Konstitutsiyada O'zbekiston ijtimoiy davlat deb e'lon qilinmoqda. Davlatning ijtimoiy majburiyatlariga oid normalar qariyb uch baravarga ortmoqda.

"Yangi O'zbekiston – ijtimoiy davlat" tamoyilini konstitutsiyaviy norma sifatida mustahkamlanmoqda, bolalar mehnatiga yo'l qo'ymaslik, nogironligi bor shaxslar va

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

keksa avlod vakillari huquqlarining ishonchli muhofazasini ta'minlash, fuqarolarning ijtimoiy jihatdan ehtiyojmand toifalarini uy-joy bilan ta'minlash, mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorini belgilanishi, fuqarolarning tibbiy yordamning kafolatlangan hajmini davlat hisobidan olishga haqliligi kabi qo'shimchalar konstitutsiya loyihasiga kiritilmoqda.

Natijada inson va fuqarolarning Konstitutsion normalar orqali kafolatgan ijtimoiy-iqtisodiy huquqi va erkinligi, o'z navbatida, mos ravishda davlatning tegishli majburiyati bilan mustahkamlanmoqda.

Bu esa, o'z navbatida, so'nggi yillarda Harakatlar strategiyasi doirasida erishilgan natijalar va Taraqqiyot strategiyasi doirasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish uchun mustahkam konstitutsion himoyani ta'minlash, huquq va erkinliklardan kelajak avlodlarimiz emin-erkin foydalanishi uchun ular Konstitutsiyada muhrlanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.-T.: «Adolat», 2023 yil
2. Jahon Konstitutsiyalari. 1-jild. Jahon davlatlari konstitutsiyalari to'plami. Toshkent.1997 yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi: I.B.Zokirov. Iqtisodiy va ijtimoiy huquqlar. Toshkent, 2002 yil.